

סרטים

"מקבת"

אורסון וולס הוא אחר מחשובי מבצעי יצירתו של שיקספיר על הבמה וגלי האתר בארצות-הברית. טבעי, אפוא, שכאיש רדיו תיאטרוני-קולנועי, ינסה להפנות אל שיקספיר גם את צדו השלישי של המשולש האמנותי שלו.

לכאורה, הטרגדיה אודות האציל השקוטי השאפתן מקבת הולמת להפליא את נטייתו (החולניות במקצת) של וולס. העלילה המילודרמטית מתאימה לטפול וולסי ביותר: תר: תאורה פסיכולוגית, משחק חזק ותי-אסרוני, שפיכות דמים.

כאשר מנבאות שלוש מכשפות למקבת (וולס), אחד מאדוניה של סקוטלנד, שהוא עומד לזכות בתואר אצילות נוסף וברבות הימים יהיה מלך על סקוטלנד כולה, הוא מהסס להאמין להן. אבל משחלקה הראשון של הנבואה מתמלא עד מהרה, הוא מתחיל לראות את עצמו כאילו כתר המלכות כבר מונח על ראשו.

אשתו (גיניט גולאן) מסיתה אותו לדחית את הקץ, לרצוח בחשאי את המלך דאנקן (ארסקין סנפורד), הלק באחד הלילות בטייך תו של מקבת. לאחר הרצח נמלטים בניו של המלך הקטול מן המדינה, מקבת יושב על כסא המלוכה. אולם שפיכות הדמים מולידת שפיכות דמים; הארץ מתמלאת חמס ורצח. פתדים נוראים מדריכים את מנוחתה של מקבת ואשתו. לידי מקבת אינה עומדת בהם, יוצאת מדעתה ומתה. לבסוף מרים האציל מקדאף (דן אוהר) ליהי) את נס המרד, עולה על ארמונו של מקבת בעזרת צבא אנגלי, מתו את ראשו של העריץ מעליו.

משהחליט וולס להסריט את המחזה השיקספירי הגדול, ארגן להקה של שתי קנים, העלה את הטרגדיה, בעבוד מיוחד (מ1993) של מקבת. לאחר הרצח נמלטים בניו של המלך הקטול מן המדינה, מקבת יושב על כסא המלוכה. אולם שפיכות הדמים מולידת שפיכות דמים; הארץ מתמלאת חמס ורצח. פתדים נוראים מדריכים את מנוחתה של מקבת ואשתו. לידי מקבת אינה עומדת בהם, יוצאת מדעתה ומתה. לבסוף מרים האציל מקדאף (דן אוהר) ליהי) את נס המרד, עולה על ארמונו של מקבת בעזרת צבא אנגלי, מתו את ראשו של העריץ מעליו.

משהחליט וולס להסריט את המחזה השיקספירי הגדול, ארגן להקה של שתי קנים, העלה את הטרגדיה, בעבוד מיוחד (מ1993) של מקבת. לאחר הרצח נמלטים בניו של המלך הקטול מן המדינה, מקבת יושב על כסא המלוכה. אולם שפיכות הדמים מולידת שפיכות דמים; הארץ מתמלאת חמס ורצח. פתדים נוראים מדריכים את מנוחתה של מקבת ואשתו. לידי מקבת אינה עומדת בהם, יוצאת מדעתה ומתה. לבסוף מרים האציל מקדאף (דן אוהר) ליהי) את נס המרד, עולה על ארמונו של מקבת בעזרת צבא אנגלי, מתו את ראשו של העריץ מעליו.

יות היו כושיות, מקבת היה ראש שבט), העלה את יוליוס קיסר לשיקספיר בתלבי שות מודרניות (מוסלוגי היה או דיקטאטור באיטליה וההצגה היתה להפגנה אנטי-פאשיסטית).

בינתיים גבר הביקוש לוולס, עקב קולו העמוק והחזק, ברדיו. הוא הופיע במספר הכניות מדי יום, בימו, שכר לעצמו אמנה לגם להעביר אותו מתחנה אחת למשנהה בחופזה (מהירות הנסיעה של אמבולנסים אינה מוגבלת). מחוץ לזה היה בדבר משום פרסומת, וולס העריך תמיד את המוניטין וההילה.

עדיין צעיר מאד וולס העלה על הבמה הניו-יורקית כמה וכמה מחזות נוס' פים. כולם ניגדו לכשלו, הגם שלא היו נטולי ענין. לרגע נדמה שהגאון יבש ליחו. אולם עתה רמזה לו הוליווד: הצעות רבות ניתכו לו וולס בן ה-24. הוא דחה את כולן פרט ליחידה שנתנה לו חופש פעולה מלא כמפיק, מחבר, במאי ושחקן.

לפי התכנית היה צריך סרטו הראשון להיות לב החשכה, לפי ספור מאת ג'וזף קונרד. זה היה צריך להיות גם הסרט הראשון בו המצלמה היא הגוף ראשון, ה"אני" המספר את העלילה. לאחר שבזכו וולס למעלה ממליון דולאר על הסרט, הפסיק אותו באמצע. אז עלה בדעתו להסריט על-ילה לומברט והתפקיד הראשי הוצע לקארול לומברט, אחר לרוואלינג ראסל. שתיהן דחו את ההצעה, חששו להפקיד את עצמן בידי במאי מתחיל.

וולס גמר אומר להסריט את ספור חייו של אחד מאילי העתונות האמריקאית הגדו' לים: ראנדולף הירסט. הסרט נקרא האזרח קיין והפעם סיים אותו ללא תקלה, פרט למלחמה העזה שהכריז הירסט על וולס בעתונות שלו, בבתי המשפט, אך ללא הועיל. האזרח קיין יצא לאור, היה אחד הסרטים החשובים ביותר בתולדות אמנות הבד, השפיע במדה רבה על התפתחות הקולנוע בעולם. לאחר סרט גדול שני, אותו כתב וביים, אך לא שחק בו, משפחת אמברטון, כאילו נפסק מיינו של האיש. הגברת משנאית, ששימש עילה להנצחת פרצופה היפה, אך חסר ההבעה, של אשתו באותם הימים, ריטה היורת, לא הצטיין בשום דבר מיוחד. מקבת הוא מעניין, אבל למטה מן הרמה הוליסית.

אולם אורסון וולס עודנו צעיר מאד. קרוב לוודאי שעדיין לא אמר את מלנו האחרונה.

"אני גאון" לאחר הישגיו האמנו' תיים הכבירים בשנות העשרים לחייו, נר' אות עתה פעולותיו של וולס בן ה-36 חוזרות ביותר. אולם משך עשרים שנות פעילותו המקצועית בשטח התיאטרוני-רדיו' קולנוע, עשה האיש הצעיר גדולות, באי כות ובכמות. מרצו הוא אנדי. רבים אחרים היו צריכים להקדיש חיים שלמים לסך הכל יצירתי כשלו.

וולס, המעיד על עצמו ללא ענווה ובכל הזדמנות (ביחוד כשעטונאים מצויים בטוה של שמיצה) "אני גאון!", היה בן שנתיים בלבד כאשר נכרו בו סימנים ראשונים של גאונות. הוא דבר, בגיל זה, אנגלית רהי' טה "כמו אדם מבוגר".

אל הבמה נמשך עוד בנעוריו, אולם כשחקן מקצועי הופיע לראשונה לא באמרי' קה מולדתו, אלא דווקא באירלנד, אליה נסע לטייל. בהיותו בדאבלין, והוא בן 16, ניגש אל אחד התיאטרונים החשובים של הבירה האירית, הציג את עצמו כבן

בה יותר ממחזה של מתיחה: יצירה פיר' טית גדולה. אבל שיקספיר בנה את המ' חזה במטרה להדהים, להפחית, למתוח. אצל וולס, שתי התמונות ברות המתיחות הגדו' לה ביותר: רצח המלך וגילוי הרצח (פעו' לות המתרחשות מאחורי הקלעים בעוד שהקהל עוצר את נשימתו) אינן משיגות כל מתח. יתכן מאד שמקבת מתאים יותר לכשרון כמו היציקוק.

אולם מקבת אינו סרט כלתי מוצלח, אף על פי שאלה המכירים את המחזה הוא עשוי רק להדאיב. הקהל הרחב שהיצירה השיקספירית אינה נהירה לו, והמתבונן במקבת כסרט שאין לו אב שהוא חיוב להתבייש בפניו, רואה על הבד משהו חתר' רג מן השיגרה; מקבת של וולס משמש מבוא מצויין — לקהל הרחב — אל מקבת של שיקספיר.

וולס מכיר היטב את שיקספיר וידיעתו את היצירה ניכרת בכל פרט ופרט של הסרט. בהתחשב בתנאי ההפקה המיוחדים

אורסון וולס ("מקבת")

25 וכשחקן חשוב של להקה ניו-יורקית נודעת. לאחר זמן הכריז שלא חש בכל מוסר כליות עקב השקר: "אילו היתה אותה להקה ניו-יורקית מכירה אותי היתה בלי ספק מצרפת אתי לשורותיה". אין שהוא הציינבאת פעל, וולס הופיע בתפ' קיני משנה שונים במחזות כמו היהודי זיס, המנט.

משחזר לניו-יורק היה סבור שיתקבל בזרועות פתוחות. הוא טעה. הוא נאלץ להתחיל את דרכו במשחק מראשית. אבל ההצלחה לא אחרה לבוא. הוא הופיע בשר' רת תפקידים חשובים לצידה של שחקנית הבמה המפורסמת קאתרין קורנל, ביים מהזורה כושית של מקבת. (בה הועבר מקום העלילה מסקוטלנד לאיטי, כל הדמו'

במינם, בחפזון הרב, הריהו באמת יוצא מגדר הרגיל: המשחק, קריאת התרומים הלבנים אבל הסגונים עושרם הלשוני, היא ללא רבב. אותו דבר יוש להגיד ביחס לתפאורה המצומצמת אך הנאה וההולמת את היצירה כולה באפוריותה הקודרת, לתלבשות, לצלומים. וולס השכיל לאפף את סרטו באיורה מאד משכנעת של התק' פה השחורה ביותר של ימי הבינים (מאה 11).

פגם הגרוע מן הנאתו של הצופה העברי הוא התרגום הדבוק לגופו של הסרט. המ' תרגם (האלמוני) שאין לו מושג כלשהו באנגלית שיקספירית, נותן פרוש חדש ומעורר צחוק לכמה מן השורות הפויטיות ביותר במחזה.

בקצה

"ענני סערה" הוליווד מחטטת בפצע נוסף בנוף האמריקאי. הפעם: הקולקוס קלאג, אגודת הסתרים הלוחמת בקאתולים, כושים ויהודים. גייג'ר רוג'רס, רוגאלד ריגן, סטיב קוקריין בעלילה מותחת לע' תים, אך חסרת עמקות ומשקל. **"מר 880"** אדמונד גוון בתפקיד מוזיף השטרות החביב והמצליח ביותר בהיס' טוריה.

חשבץ מס' 91

(ערוך עפ"י מתכונת הכתיב העברי המלא)

8	7	6	5	4	3	2	1
			11	10		9	
	16	15		14			13
		20			18		17
			24		22		21
				28		26	25
		30	29		27		
	36		35	34	33	32	31
				40		39	
					44		43
			50		49		47
						52	51
							54

10...11: (1) אבי כל מעשה תרושת וברזל; (6) בית הנר; (9) מחשבה; (10) כסף; (12) אל כמצרים הקדר; (14) חיה פמחה; (15) הערבים הם יוצאי חל' ציה; (17) מית יום; (18) אסון; (20) כפול; (21) קיים; (22) שיר; (23) קבוץ גדול, מקבוצי, הקבוץ המאוחד; (25) נזר עץ; (27) אה; (29) אריה; (31) זיק; (33) דרד; (35) חצי מחצ; (38) מנגד; (40) אספ; (41) אות הנצחון של צירציל; (42) מלת הנבלה; (44) צמרנפה; (46) כתר בת; (47) עוון; (49) אל המלחמה היווני; (50) חוק לא כתוב; (51) משור עברי שמת לפני שנים מועטות; (53) מריבה; (54) מלומד עברי היווע גם בין הגויים; (55) ניבור לאומי.

מאונד: (1) ספר ירוע של הרצל; (2) תואר אציר; (3) נעימה; (4) תבן; (5) מאישי ההסתדרות; (6) מחבר, "העורב"; (7) בני; (8) בלית מנוסה; (11) צר רה הנדסית; (13) שטח ישר; (14) אכסניה; (16) מזל; (18) שוח קוצני; (19) חלק המלבוש; (24) שרמה; (26) אבן טובה; (28) פטיש כבד; (30) אלה; (32) חומר מילוי לכסתות; (34) מרדכי; (36) מקור מים חיים לידים המוות; (37) ועוון; (39) ניבור מחזה של ארתור מילר; (43) תבן; (45) מספר המצוות לפי המסורת; (47) אה ראי על המפעל; (48) כיוון; (50) בעמך; (52) נישא; (53) מלת שאלה.

פתרון תשבץ מס' 89

מאונד: (1) אשרי האדם מפתח תמיד; (4) אפילו שחית חולין של תלמידי חכמים צריכה לימוד; (8) אבות אכלו בוסר; (10) פשוט נבלה בשוק ואל הצטרך ל' בריות; (12) פיר; (13) דין פרוטה כדון מאה; (16) דן; (17) נהג; (19) לא בחיל ולא בכוח כל אם ברותי; (20) אהב את המלאכה ושנא את הדבנות; (21) דל